

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԸ

ՎԵՆԵՏԻՎԻ ՄԻՒԹԱՐԵԱՆՆԵՑ ՎԼԵՔԻՆ ՄԷՉ

Լ'Առաջին-Քէտե թերթը 21 Հոկ.ժ. թրուով «Հայոց Տանախմբութիւնը» խորագրին տակ կ'զբէ հետեւեալ տողերը. «Հայ Միսիթարեան հարք, սժառուած բարձր գիտութիւններով, որոնք Ս. Ղազարու վանքին մէջ (չնորհուած իրենց 1717 Սեպտ. Տին Վենետիկի Հասարակապետութենէն) կ'ըսաստիարակեն իրենց ազգին երիտասարդութիւնը, երկէ տանախմբեցին երկու շատ նշանաւոր յորեկեաններ. մին 1,500ամեակն իրենց ազգային տառերու գիւտին, աղբիւր ամենանոյս գրականութեան, և միւսը շորսհարիւրամեակն առաջին տպագրութեան ի Վենետիկ. Առաւուտուն, ժամը 8 1/2ին, հասան վանք կառավարական ներկայացուցիչ Չիֆիլիէրի ասպետն և քաղապետութեան կողմէ Մ. Սքարբա և փոխանորդը Մ. Բասսի. Յետոյ եկան Վիթայիս Էֆ., սահանեան հիւպատոսն և Պատոն Տը Գիւլէո, ֆրանսահիւպատոսը, Տանթալէօ Եպիսկոպոսը՝ ներկայացուցիչ փոխանորդ Քափալլարի կարտինային, որոնք եկան շնորհաւորել Միարանութեան արբահայրը՝ կիրեղեան Արքեպիսկոպոս. ժամը տասնին եկաւ Մարտի ղքսուհին՝ իշխանուհի Ռոհան, իր հետեւորդներով. Ի մէջ այլոց ներկայ էին նաև Բրոֆ. Լիօնէլլօ Էէփի ասպետը, Մ. Յովսէփ Բափանէլլօն, Մունարէթթի ասպետը, Կարապետ Չորպանեան Էֆ. 9 Պ. Յակոբոս Պալլարին, Բրոֆ. Կարբարսին, փաստարան Մարիօ Չէրութթին, և բազմաթիւ յրազրապետներ, Գրաթթին ասպետն և Կօթթար վարդ.:

«Մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ կանգ իսաւ ծանուցուած նուազահանդէսը, մասնակցութեամբ Վէրտի ընտիր երաժշտագէտներու. նախ երգուեցաւ ազգային երգ մը, մասնակցութեամբ վարդապետաց և անոնց աշակերտներուն, որ խառըաժառանգ բոլոր ներկաներ:

«Տանեան վարդապետ կարդաց հայերէն իր մէկ տաղը, որ ուղղեալ էր Արիական ցեղին՝ որուն մէկ ազնուական ճիւղաւորութե է Հայութիւնը, և մեր Վենետիկ քաղաքին՝ զոր իրենց երկրորդ հայրենիք մը կ'ենկատեն, ողջոյն մ'էր խանդավառ. Բուսն ծափերու արժանացաւ Տանեան վարդապետը:

«Բրոֆ. Ըիարաա ղաշնակովը և Բրոֆ. Քրէրաքս իր հմայիչ ջութակովը հետզհետէ գեղեցիկ կաորներ նուազեցին. Երկրորդ մասին մէջ, Բրոֆ. Չէզարէ Աւալֆ Գէրբարի ոգևորեց հասարակութիւնն իր մասնակցութեամբ:

«Կարապետ Տէր Սահակեան վարդապետ ասենարանեց իտալերէն լեզուով, և ըսաւ. «Տասն և հինգ դարերէ ի վեր, Այրարատայ տաանձնացեալ զազաթէն Մեսրոպ կ'ըլիաէ այն գրական գործունէութիւնը, զոր ինք ստեղծած էր. և Ապա Հայ դպրութեան պատմութիւնն ըրաւ նոյն Սահակեան վարդապետը, որ Կոչ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԸ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԻՒԹԱՐԵԱՆՆԵՑ ՎԼԵՔԻՆ ՄԷՉ

Լ'Առէի-Քէտե թերթը 21 Հոկ.ժ. թրուով «Հայոց Տանախմբութիւնը» խորագրին տակ կ'զբէ հետեւեալ տողերը. «Հայ Միսիթարեան հարք, սժառուած բարձր գիտութիւններով, որոնք Ս. Ղազարու վանքին մէջ (չնորհուած իրենց 1717 Սեպտ. Տին Վենետիկի Հասարակապետութենէն) կ'ըսաստիարակեն իրենց ազգին երիտասարդութիւնը, երկէ տանախմբեցին երկու շատ նշանաւոր յորեկեաններ. մին 1,500ամեակն իրենց ազգային տառերու գիւտին, աղբիւր ամենանոյս գրականութեան, և միւսը շորահարիւրամեակն առաջին տպագրութեան ի Վենետիկ: Առաւ առուն, ժամը 8 1/2ին, հասան վանք կառավարական ներկայացուցիչ Չիփիլէրի ասպետն և քաղապետութեան կողմէ Մ. Աքարբա և փոխանորդը Մ. Բասսի: Յետոյ եկան Վիթայիս Էֆ., սահանեան հիւպատոսն և Պատոն Տը Գիւլէո, ֆրանսահիւպատոսը, Տանթալէօ Եպիսկոպոսը՝ ներկայացուցիչ փոխանորդ Քափալլարի կարտինային, որոնք եկան շնորհաւորել Միարանութեան արբահայրը՝ կիրակեան Արքեպիսկոպոս: Ժամը տասնին եկաւ Մարտի ղըքսուհին՝ իշխանուհի Ռոհան, իր հետեւորդներով: Ի մէջ այլոց ներկայ էին նաև Բրոֆ. Լիօնէլլօ Էլզի ասպետը, Մ. Յովսէփ Բափանէլլօն, Մունարէթթի ասպետը, Կարապետ Չորպանեան Էֆ. 9 Պ. Յակոբոս Պալլարին, Բրոֆ. Կարբարսին, փաստարան Մարիօ Չէրութթին, և բազմաթիւ յրազրապետներ, Գրաթթին ասպետն և Կօթթար վարդ.:

«Մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ կանգ իսաւ ծանուցում նուազահանդէսը, մասնակցութեամբ Վէրտի ընտիր երաժշտագէտներու: Նախ երգուեցաւ ազգային երգ մը, մասնակցութեամբ վարդապետաց և անոնց աշակերտներուն, որ խառնուեցաւ քուր ներկաներ:

«Տանեան վարդապետ կարդաց հայերէն իր մէկ տաղը, որ ուղղեալ էր Արիական ցեղին՝ որուն մէկ ազնուական ճիւղաւորութե է Հայութիւնը, և մեր Վենետիկ քաղաքին՝ զոր իրենց երկրորդ հայրենիք մը կ'ենկատեն, ողջոյն մ'էր խանդավառ: Բուն ծափերու արժանացաւ Տանեան վարդապետը:

«Բրոֆ. Ճիարաա ղաշնակովը և Բրոֆ. Քրէրաքս իր հմայիչ ջութակովը հետզհետէ գեղեցիկ կաորներ նուագեցին: Երկրորդ մասին մէջ, Բրոֆ. Չէզարէ Աւալֆ Չէրբարի ոգևորեց հասարակութիւնն իր մասնակցութեամբ:

«Կարապետ Տէր Սահակեան վարդապետ ասենարանեց իտալերէն լեզուով, և ըսաւ. «Տասն և հինգ դարերէ ի վեր, Այրարատայ տաանձնացեալ զազաթէն Մեսրոպ կ'ըլիաէ այն գրական գործունէութիւնը, զոր ինք ստեղծած էր: Ապա Հայ դպրութեան պատմութիւնն ըրաւ նոյն Սահակեան վարդապետը, որ Կոչ

ձեռնարկի չորեքշաբթի օրուան թիւին մէջ ըրեր էր այնքան խոր հմտութեամբ, կարգ մը յիշատակութիւններ ընելով գըլխաւոր բանաստեղծներու գրութիւններէն:

Այս բանախօսութիւնն ընդունուեցաւ շերտ ծափահարութեամբ ներկայից, որոնք շփոթելով իրեն կ'այտնեն իրենց շնորհաւորութիւնները: Ապա այցելութիւն տեղի ունեցաւ թանգարանը: Հայր Սիմօն Երեմեան այցելուները կ'պատօցնէ և ցոյց կուտայ այն գրքերը, որոնք տպագրուած են Վենետիկի մէջ, շորս տար առաջ, ըսել է աւելի առաջ ուրիշ երկիրներէ, օրինակի համար, Ռուսիոյ տպագրութեան ծանօթանալէն: Առաջին տպագրեալը կ'կրէ 1543 թուականը: Չենք խօսիր ամենաճոխ թանգարանին և Եգիպտական հնութեանցը վրայ, ինչպէս օրինակի համար, նշանաւոր Մոմեային վրայ 2,300 տարի յառաջ մարգարիտով գեղազարդարուած: Չենք խօսիր համբաւաւոր գորգերուն, օթոցներուն, խիստ հազուատապա գրատան վրայ, և այն փառաւոր ստորագրութիւնները կրող արձանագրութեան տետրերուն վրայ որ կ'կրին նաև Լօրտ Պայրընի և Նաբոլէոնի անունները, որոնց վրայ ուրիշ անգամ ալ խօսած ենք:

Եւ այց հրաւիրեալներուն մեծ հաճոյք պատճառեց իրենց այցելութիւնը տպարան, որ 35 լեզուի գիրերով ճոխացած է: Այս տպարանը, որուն առաջին, Հիմնադիրն է Հորաշոտս Վենետիկցին, և կ'ըրկէ աշխարհիս ամէն Հայաբնակ կողմերն իր հրատարակութիւնները, որոնց մէջ կան Հայկական գեղարուեստի նմոյշներ, եւ տպագրական նմանօրինակ գիրքերը կ'գերազանցէ: Այդ տպագրական սրահին մէջ աչքառու տեղ մը կ'գրուէ, Հայ առաջին Աշտուր օրագիրը 1794 թուին ի լոյս եկած, Վենետիկի մէջ ուրիշ կարգ մը Հայերէն տպագրեալ գործոց հետ:

Եժամը 2ին Մատրիտի իշխանուհոյն մեկնելէն վերջ՝ վանքին սեղանատան մէջ հարիւրէ աւելի հանդիսականաց փառաւոր սեղան մը տրուեցաւ: Հոն բանախօսութիւններ տեղի ունեցան: Հայր Բարսեղ Մարգրիտեան առաջին խօսքն առաւ՝ ողջունելով Բաալիան՝ իբր իր երկրորդ հայրենիքը: Սրանց Մեսրոպայ և Սահակայ մեծ յիշատակը՝ որոնք հիմնադիրներն եղան Հայ գրականութեան: Վերջացուց իր բանախօսութիւնն առ Վենետիկ քաղաքն ամենագեղեցիկ արտայայտութեամբք: Բանդալէոն Եպիսկ. յոանկայս յիշատակեց Մխլթարեան Միսրանութեան երկուհարիւրամեակն որ տօնուեցաւ 12 տարի առաջ, և ուր ներկայ էր այսօրուան Պիոս Ժ. Պապը՝ այն ատեն Պատրիարք Վենետիոյ: Բասսի կոմսը քաղաքին համայնքին ողջոյններն ուղղեց Հայ պաղութիւն: Բրոֆ. Կամպիէր Փրանսերէն ռաանաւոր մը արտասանեց: Բրօֆիէսէօր Սակոբոս Պալլարին շատ յաջող քերթուածով մը Հայաստանի վերակենդանութեան ուղերձ մը արտասանեց: Ռօսեցան նաև Հ. Գրիգոր Արտիմեան, Կարապետ Զօրյաճեան, Բրոֆ. Ծոն Կասպարիսի: Հրաւիրեալները մեկնելէ առաջ ունեցան հաճոյալի անակնկալ մը՝ ունկնդրելով 66 հրգիէ բաղկացեալ «Պէնէտէթօ Մարչէլօ» Լնկերութեան: Այս փառաւոր հանդէսը ամէնուն վրայ խիստ հաճոյալի յիշատակ մը թողուց: